

KÍSÉRLET A RENDSZERES BIBLIOGRÁFIAI MUNKA MEGTEREMTÉSÉRE
A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG IDEJÉN

A Tanácsköztársaság kulturális eredményei között tekintélyes helyet foglalnak el a könyvtárügy terén elérték. A proletárdiktatúra kikiáltása után Szabó Ervin munkatársai és tanítványai kerültek vezető beosztásba s így lehetőség nyílt azoknak a haladó elképzeléseknek a megvalósítására, melyeket a Fővárosi Könyvtár tisztviselői már régóta terveztek. A Közoktatásügyi Népbiztosság első rendelete¹ a könyvgyűjtemények bejelentéséről szól (1/1919. K. N. sz.) s ezt az utasítások tömege követte: sikerül megakadályozni az anarchiát, megóvni az elhagyott (főként főúri és részvénytársasági) gyűjteményeket a széthordástól, megteremteni az egységes tudományos és közművelődési könyvtárhálózat alapjait, felállítani több új könyvtárat, elindítani a gyári, a diák- és a katonakönyvtárak ügyét — mindezek történéseinek megírásával még adósak vagyunk. Nemcsak az elképzelések, de a megvalósult tervek is éppen elegendő bizonyítékot szolgáltathatnak arra, hogy a munkáshatalom néhány hónapját mozgalmas, előrelépő periódusnak fogjuk fel a magyar könyvtárügy és a bibliográfia területén is.

Az új társadalmi rend robbanásszerűen eltávolította az útból azokat az akadályokat, melyek az egészséges fejlődést e téren megakadályozták. A századforduló óta a szabályzataiban merev feudális szellemet őrző tudományos könyvtárak² nem tudtak lépést tartani a megnövekedett könyv- és periodikatermés feldolgozásával s egyre inkább hátráltatói, mintsem segítői lettek a bibliográfiai munkának is. A különféle témakörű bibliográfiákat olyan *egyének* állították össze (mint id. Szinyei József, Kereszty István, Kiszlingstein Sándor és mások), akik munkájukhoz nem élvezték folyamatosan az állam támogatását. Korántsem az ő eredményeiket szándékoztunk alábecsülni akkor, amikor ezt megemlítjük; ellenkezőleg: az, hogy a századforduló és századelő hazai könyvészeté számos eredményt tud felmutatni, elsősorban ezeknek az önfeláldozó bibliográfusoknak egyéni munkabírást és lelkesedését, nem pedig a hivatalos tudománypolitika fejlettségét dicséri. A nemzeti könyvészet ügye a könyvkereskedelem feladatává lett. „Negyvenkét esztendő ért meg a *Corvina* (a Magyar Könyvkereskedők Egyesülete folyóiratának) könyvészeti rovata — írja Kőhalmi Béla, amikor a lap, egy időre, a könyvtárügyi népbiztosok vezetése alá került.³ — Abban az időben, amikor a *Corvina* elindult az ő könyvészeti rovatával 1878-ban, már elindult volt ugyanazzal a programmal a *Magyar Könyvszemle* két évvel előbb, de a *Magyar Könyvszemlét* előbb elhagyta a lélegzete s 1892-ben beszüntette könyvészeti mellékletét... a 'Nemzeti Könyvtár' tudós bibliográfusai letették a pennát, nem írtak több cédulát és rábízták a kurrens magyar könyvészetet a *Corvinára*, vállalja és csinálja tovább; Petrik Géza pedig, aki tízévenként állítja össze a hétről-hétre és évről-évre összehordott címanyagot, kinlódjon, ahogy tud, a hiányzó címek belédolgozásával. Így maradt magára a *Corvina* azzal az örökséggel, hogy fenntartson egy rovatot, mely inkább a tudományt szolgálta, mint a kereskedelmet... tíznaponként mindig a *novák* szétküldése után kocogó és elkésző könyvészetével.”

Minden szervezethez és állami támogatás híján a magyar nemzeti bibliográfia több mint két évtizeden át kereskedelmi igények kielégítésére született, szakbibliográfiák pedig csak magánkezdeményezésre, elvétele jelentek meg. Mind a mai napig húzódo könyvészeti problémák nyertek volna megoldást már 1919-ben, ha azok a tervek valóra válnak, melyeket ez áldatlan helyzet megszüntetésére, a magyar tudomány segítésére a Tanácsköztársaság tervezett.

¹ Tanácsköztársaság rendeleteit I. PONGRÁCZ JENŐ: A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztosságok rendeletei. Szerk. —. 1–4. k. Budapest. 1919. — Ugyancsak sok adatot tartalmaz: TAKÁCS JÓZSEF: Könyvtári jogszabályok gyűjteménye (Bp. Orsz. Könyvtári Központ, 1951.) című összeállítása is.
² „Aki könyvtárainkban forgolódott, eleget szenvedett ez intézmények barbár vezetése, használhatatlan berendezése, uraskodó bürokráciája miatt” — írja a Nyugatban FÖLDI MIHÁLY. (Nyugat 1919. 8. sz. 604–605.)

³ KŐHALMI BÉLA: A „Bibliográfia” rovata és a Bibliográfiai Intézet. *Corvina* 1919. 21. sz. 116.

Tervekről szólunk ; bibliográfiai összeállítás (hacsak eltekintünk néhány, az olvasók számára összeállított és igen fontos szerepet betöltő annotált könyvjegyzéktől⁴) ilyen rövid idő alatt nem születhetett meg. A bibliográfiai munka előfeltétele azonban a körültekintő szervezés, a lehetőségek biztosítása s ezen a téren igen sok fontos intézkedés született.

Április 28-án a 22-es számú népbiztosi rendelet a könyvtárak köztulajdonbavételéről, valamint az Országos Könyvtárügyi Tanács megalakításáról szól. (Ezt megelőzően, már március 30-án kinevezik a könyvtárügy élére Dienes Lászlót és Kőhalmi Bélát.) Az ország könyvtárügyének vezetésére hivatott Tanács mellett működött volna az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Központ, melyet később fel is állítottak Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet elnevezéssel. Az Országos Könyvtárügyi Tanács tagjai — egy április 17-i tervezet szerint — a következők voltak : I. Hivatalból, a Közoktatásügyi Népbiztosság részéről Antal Márk, Bartos Erzsébet, Hajtai Ferenc, Fogarasi Béla, Kármán Tódor, Szabados Sándor (később a Szellemi Termékek Országos Tanácsának elnöke), Balázs Béla, Gönczi Jenő, Förster Tivadar, Kálmán József, Varjas Sándor, Bresztovszky Ede, Pogány Kálmán ; a könyvtári szakemberek közül : II. Brandenstein Illés, Braun Róbert, Dienes László, Enyvvári Jenő, Jaschik Álmos, Kőhalmi Béla, Mihalik József (korábban a megszüntetett Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének tisztviselője s a volt könyvtári hivatalos lap szerkesztője) Pintér Jenő, Pikler Blanka, Trócsányi Zoltán, Váradi Irma és Szigeti Gabriella (jegyző), A vidéki küldöttek kijelölése később történt volna meg. III. Meghívottak : Beke Manó, Benedek Marcell, Király György, Kremmer Dezső, Nógrádi László, Petrik Géza és Rados Gusztáv. Ez utóbbi csoportban tehát irodalomtörténészek, esztétikusok, bibliográfusok és könyvkereskedelmi szakemberek kaptak jogot a könyvtárügy irányító testületében való részvételre. A Tanács mellett — 1919. július 30-án — rendeletileg megalakítják az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézetet is (e nemben mind a mai napig egyedülállót!), melynek feladatai között (4. pont) szerepelt a „tudományos kutatás könyvtári segédesszközei, bibliográfiák stb. előállításának egységes irányelvek szerint való vezetése” is. Az Intézet III., Bibliográfiai Főosztálya lett volna hivatott e feladat ellátására s a 65. sz. K. N. rendeletben a következő feladatokat kapta :

a) Magyarország bibliográfiája (kurrens bibliográfia, retrospektív bibliográfia, magyar folyóiratok repertórium stb.).

b) Szakbibliográfiai és speciális bibliográfiai munkák.

c) Magyar könyvtárak központi katalógusa és központi felvilágosító irodája.

d) Könyvtárak katalóguscédulával való központi ellátása.

A szerkesztési és tájékoztatósi feladatokkal ellátott főosztály mellé egy könyvtárügyi és bibliográfiai szakkönyvtár (VI. osztály) és a könyvtárügyi és bibliográfiai kiadványok osztálya (VII.) járult. Nem térhetünk ki ennek a felosztásnak minden érdekességére — többek között például a központi könyvtári címjegyzék jelentőségére, melyet csak jóval később, a 394/1923. VKM. sz. rendelet alapján kezdtek meg hazánkban s amely még ma is hiányos — mint ahogy nem szólhatunk részletesen a Tanácsköztársaság alatt az országban elsősorban elinduló főiskolai szintű könyvtárosképzésnek arról a szándékáról sem, hogy (többek között) a korszerű igényeknek megfelelő bibliográfusokat is képezzen ki. (A „könyvészeti ismeretek” a tanfolyam fő előadásai között szerepelt s Kőhalmi Béla tartotta.)

A Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet létrejötte előtt, tehát korábban, mintsem a szervezett keretek rendelkezésre álltak volna, a népbiztosok már „állami bibliográfussá” nevezik ki Petrik Gézát, április 22-én, elsőnek ismerve el érdemeit és elsőnek juttatván hozzá ilyen természetű álláshoz. (83.794/1919. III., b. ü. o. sz. alatt.) „A Közoktatásügyi Népbiztosság a Magyar Könyvkereskedők Egyesületének feloszlataása folytán az Egyesület által támogatott 'Magyar Könyvészet' című forrásmű, továbbá a magyar folyóiratrepertórium további kiadását *állami feladatnak ismeri el* s Önnek a köz érdekének kifejtett munkálatait továbbra is biztosítani kívánván, Önt a könyvtárügyi megbízottak által megállapítandó könyvészeti program kivételére 1919. évi április hó 1-től kezdődő hatállyal állami bibliográfussá ezennel kinevezi.” Június 22-én, (154.373/1919. VI. 1. sz. alatt) a már eddig is állami státusban levő Gulyás Pált felmentik a volt Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségénél betöltött előadói munkaköre alól s „jelenlegi illetményeinek meghagyásával” megbízzák „a Magyar Írók Élete és Művei című forrásmunka pótköteteinek szerkesztésével és sajtó alá készítésével azzal, hogy a munka előrehaladásáról a könyvtárügyi megbízott útján időről-időre jelentést tegyen”.

Már korábban utaltunk arra, hogy a *Corvina*, a *Tanácsköztársaság Könyvtárügye* című kiadvány mellett a megbízottak hivatalos organuma lett. Bibliográfiai mellékletét továbbra is megtartotta, Petrik Géza szerkesztésében. Azonban — s itt történik változás a korábbi,

⁴ Mint pl. KŐHALMI BÉLA : Mit olvassunk a szocialista irodalomból? Bp. Közoktatásügyi Népbiztosság, 1919. 16. — A kiadvány szépirodalmi anyagot is felsorol és közli a Fővárosi Könyvtár illetékes helyrajzi számaival is.

elsősorban üzleti szempontokat szem előtt tartó rendszerhez képest, — már szakrendi csoportosításban sorolja fel a megjelenő könyveket, a tudományosság igényének alapján, a nálunk akkor még csak a Fővárosi Könyvtárban ismert Dewey-féle szisztéma felhasználásával: „Az újonnan megjelent magyar könyvek címét nem kiadónként fogja ezután közölni, hanem a tudományok főbb csoportjai szerint tagolva a tizedes osztályozó rendszer felhasználásával.”⁹

Az Intézet megalakulásának közeledtével a bibliográfusok számát növelték is: Petrik Géza mellé kisegítőül Grósz Magdát (július 15-én) és Baráth Paulát (július 30-án) nevezték ki. Itt említjük még, hogy az Intézetbe a Tanácsköztársaság ideje alatt — a könyvtárügyi megbízottakon kívül — tizennyolc embert neveztek ki, többek között (június 15-én) Szabó Lőrincet is.

A Tanácsköztársaság bukása e nagyszerű kezdeményezésnek is a végét jelentette. 1919. augusztus 8-án Kőhalmi Béla kénytelen az Intézet működését beszüntetni. Még aznap jelenti a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, hogy az Intézet pénztárát Benedek Rezsőnek adta át, a pénztári feljegyzéseket az eddigi pénztárosra bízta, az irattárat biztonságba helyezte, a személyzet járandóságát pedig augusztus végéig kifizette. Október közepéig Budapesten marad, de a fokozódó terror nyomására ő is, akárcsak Dienes, emigrálni kényszerül. A megbízottak jegyzőjét, a feljegyzéseket vezető Szigeti Gabriella könyvtárost két évre Zalaegerszegré internálják.

GAZDAG ISTVÁN

OLÁH GÁBOR ELFELEJTETT VERSE A FORRADALOMRÓL

A Debrecenben megjelent Oláh Gábor *Válogatott költeményei* című kötet a költő verseinek legjavát adta az olvasó kezébe a régen publikált, kéziratossá váló versei közül. A versek mellett igen jelentős a kötet munkatársainak Oláh Gáborra vonatkozó ismertetése. Az ismertetés a debreceni költőnek a forradalmakhoz való viszonyát elsősorban személyének ismerete, valamint verseinek elemzése alapján — elég röviden ugyan, de — helyesen értékelte. Az ismertetés „őszinte együtthaladásnak” nevezi azt, amit Oláh Gábor 1918—1919 viharában tett.

Az előkerült új adatok birtokában csak meg tudjuk erősíteni ezt az álláspontot. Oláh Gábor valóban igényelte az új időket, és az új világ kialakításában — bár több igen lényeges kérdésben nem értett egyet — aktívan részt vett. Lázás, szinte lüktetészerű érzés az, amely a költőt a forradalmakhoz fűzi „... finom remegéssel érezte meg idegzetem ezt a katasztrofális világéget, ezt a királyokat döntő nagy forradalmat, a nép forradalmát.”¹⁰ Az 1918-as polgári forradalom győzelme és a proletárforradalom győzelme közötti időszakban a hánykolódás, tanácstalanság, ködöszlás várása jellemző Oláh Gáborra. A forradalom lendülete, az események alakulása tovább sodorta a világban történtek felett filozofáló költőt. Verseiben megjelent a forradalom jelképe, a vörös szín. A *Forradalom* című versében már a vörös hajnalról beszél — a folytatás; a határ, ameddig Oláh Gábor eljuthatott, csak most 40 év homályából került elő. A debreceni haladó diákság lapjában a *Fáklya* című újság első számában¹¹ adta közre Oláh Gábor a *Világ proletárja* című versét.

A világ proletárja

Dőzsölt a jólét lengé népe,
Páholyból sok komédiát kacagva,
S te rongy magyar, izom- és szívszakadva
Vontál védő tetőt fölébe.

Ha finnyás Európa dáma
Esős, ködös estén batárba hágott:
Lépcsője hátad volt, útfélre vágott
Magyar és csak sírtál utánna.

Falvak szeszélyes perc haragját
Fellobbantotta: orcádhoz törülte;
Arcul csapott s aztán haragja hűlve:
Hintette rád kedve salakját.

⁹ KŐHALMI BÉLA id. cikke a *Corvina* 1919. 21. számából.

¹⁰ Oláh Gábor válogatott költeményei. Debrecen 1957. 323.

¹¹ *Fáklya*. Szociális irányú hetilap. Megjelenik minden vasárnap. Felelős szerkesztő: dr. FRÁTER

LAJOS. Társ szerkesztő: FODOR REZSŐ. 1919. március 16. I. évf. 1. szám. A lap a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtár tulajdona.

Bömbölő gyára szívta véred,
Bányája ette csontodat velőig;
S míg tested, lelked árnyékká törődik:
Húsodtól lett egyre kövérebb.

Te voltál dölyfe, céltáblája,
Harcos kutyája, cirkuszi bohóca,
Mázsás terhe alatt leroskadt löca,
Te, magyar, világ proletárja!

Most, hogy a földtengely kihajlik
Évmilliók szögéből s csillagoknak
Hulló rajai vértűzben lobognak
S ember — gyász Istenig nyilallik.

Most cifra tornyok lezuhantán:
Most rognál sirba vas gátja erőknak?
Nem! Az idő — vadak bosszúra bögnek,
S a Góg tántorog, gyáva bambán.

Emeld föl pörölyöd, bús proletár,
Üllőd az úri gazság: — verd laposra!
Szöges csizmád lelkét vérbe tapossal!
S kint: új idők új boldogsága vár!

Az első öt versszak csupa keserűség, önvád, megrázó kép egy népről, amely már a pusztulás széléhez jutott. A hatodik és hetedik versszak a világban bekövetkezett változásokról, a jogos bosszúról énekel. Az utolsó versszakban a proletariátushoz fordul Oláh Gábor, ahhoz az erőhöz, amelyet képesnek tartott arra, hogy „az úri gazság... lelkét vérbe tapossa” s a népet „... új idők új boldogsága...” felé vigye.

Oláh Gábor útját a magányában lázadó költőtől két forradalom embert, költőt formáló ereje vitte, ragadta el eddig a versig.

Míg a kor többi költője csak azért fordult a proletárforradalomhoz, hogy fenyegetésként hivatkozzon rá az Antant-hatalmakkal szemben, addig Oláh Gábornak — noha az ő versében is jelen van ez a mozzanat nemcsak versei, hanem a Tanácsköztársaság alatti működése is azt igazolja, hogy kívánta az új idöket és részt akart venni annak előcsatározásaiban is. A debreceni lapok³ adtak hírt arról, hogy a megalakult debreceni Írók Tanácsában Oláh Gábor vezetőségi tag lett. Igen jelentős és fontos az a tény is, hogy a május elsejére beindításra tervezett *Május* című, 32 oldalas irodalmi, művészeti, tudományos folyóirat szerkesztésében mint főmunkatárs vállalt munkát.⁴ Aktivitásának és a Tanácsköztársaság iránta érzett megbecsülésének legfényesebb bizonyítéka az, hogy szöbakerült egyetemi tanárrá való kinevezése is. Naplójának 3. kötetéből kiderült, hogy már reszortja is ki volt jelölve: a legújabb (XIX. sz.) magyar irodalom Arany után s emellett az irodalomtörténet elmélete és stílusgyakorlatok. Sajnos, az imperialista román csapatok támadása miatt sem egyetemi tanárrá való kinevezése, sem sokat ígérő irodalmi munkássága nem valósulhatott meg.

RÁBA GYÖRGY

EMIL ISAC LEVELEI BABITS MIHÁLYHOZ ÉS KOSZTOLÁNYI DEZSŐHÖZ

Az utóbbi években érdekes publikációk jelentek meg magyar íróknak Emil Isackal folytatott levelezéséből. Varga József 1954-ben a Román Népköztársaságban tett tanulmányútja során gazdag magyar irodalomtörténeti vonatkozású anyagot tárt fel. Kutatásairól szóló beszámolójában (I. OK VII. 443—471.) számos Isachoz intézett Ady- és egy-egy Emőd Tamás-, ill. Ignóus Hugó-levélen kívül több Kosztolányi- és Babits-levelet közölt részben vagy teljes egészében. Máthé Gábor részletes, bár még mindig nem teljes anyagközlése (Igaz Szó 1958. 605—611.) bővítéssel erről az érdekes levelezésről szerzett ismereteinket. A két publikáció kiegészíti egymást. Máthé Gábor cikkében szerepel ugyan Varga beszámolójában meg-

³ Népakarat. (A debreceni Munkás- és Katonatanács hetilapja) 1919. április 2. Debreceni Független Újság 1919. ápr. 2.

⁴ Népakarat. 1919. április 20.

jelent anyag is (pl. Babitsnak egy román antológiába kért, három legkedvesebb verséről írott levél-meditációja), de sok ismeretlen levelet is nyilvánosságra hoz, és szó szerint közöl olyan leveleket, melyekből Varga, munkájának általánosabb jellege miatt, csak idézetet tehetett közzé. (Pl. Kosztolányi két, 1933-ból keltezett levele.)

Varga József említett cikke viszont tartalmaz az *Igaz Szó* olvasói előtt ismeretlen Kosztolányi-leveleket is, és közülük kettő jelentősen hozzájárul a költő esztétikai öntudatának megvilágításához. 1914. márc. 2-i levelében azt írja, addigi versei közül *A szegény kislány* panaszait, elbeszélései közül a *Bolondokat* szereti legjobban. Itt nyilván nem egyes művekre, hanem kötetekre gondol. Viszont 1918. júl. 12-ről keltezett, az említett Babits-levéllel párhuzamos írásában három legkedvesebb versének a következőket tartja: *Kisvárosi fotográfia* (Mágia), *Gyümölcsös ősz*... (Őszi koncert) és *Mostan színes tintákról álmodom* (A szegény kislány panaszai).

A budapesti Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában őrzött Babits-hagyatékban kutatásaim során megtalált, és Kosztolányi könyvalakban is megjelenő levelezéséből (sajtó alá rendezője Szőgyi Zsuzsa) kiemelt levelek hozzájárulnak Emil Isac és a *Nyugat* köre barátságának felderítéséhez. (A Kosztolányi-hagyatékot is ért háborús károk miatt, legalábbis eddig, a vártnál kevesebb, összesen négy, Isac-levél került elő.) A három publikáció alapján most már világos, hogy ez a levelezés a magyar—román progresszió tanulságos dokumentuma a nemzeti elfogultság korszakából. A Babits- és Kosztolányi-levelekben olvasott humanista és baráti megnyilatkozásokra megindítóan szép felelet Isacnak Babitshoz írt sorai: „... egy nagy család vagyunk, ahol a bábeli zavar megszűnik és egymást szeretni tudjuk”. Magyar irodalomtörténeti szempontból a levelezés másik nagy tanulsága a *Nyugat* írói haladó szerepének újabb bizonyítéka. A megismert Ady-, Babits- és Kosztolányi-levelekből kitűnik, nemcsak a nagy nemzetek irodalmának megismerését és népszerűsítését tartották fontosnak, hanem a testvéri szomszéd népeket is. Végül Emil Isac egyéniségére érdekes módon vet fényt az utolsó, Kosztolányinak, ill. Babitsnak küldött levél. A két levél dátuma azonos: 1936. április 19. Isac aggasztó híreket hallott Kosztolányi betegségről. A baráti vigasz kötéláncos ügyességű sorait küldi, a természet igazságába vetett hittel bátorítja, majd — valószínűleg fiktív — álomlátás szimbólumával akarja reményét fellobbantani, és még arra is gondol, hogy saját írásait emlegetve, munkakedvet öntsön bele. Leveléhez novellisztikus hitelként egy szál gyöngyvirágot mellékel, hiszen álmában virágot szedtek. De még aznap egy másik levélben előre szorongással faggatja Babitsot Kosztolányi állapotáról...

Emil Isac a *Világ* 1916. aug. 13-i számában (13. l.) megjelent prózaverseinek összefoglaló címe *Mars nyomában*, az egyes versek címe: *Az eke*, *A vak* és *A csalóány és a holló*. A *Nyugatban* (1932. II. 652.) megjelent *Az eke*.

Babitsnak küldött levelek

1.

Biblioteca Ardealului
Emil Isac Director

8. júl. 1918.

Kolozsvár, Bartha M. u. 22.

Tisztelt Uram,

Szellemi vezetésemben a jövő hónap elején indul meg a román irodalmi könyvtár, amelyben egy számot az új magyar költőknek akarok szentelni. Legyen oly szíves és jelölje ki nekem azt a három verset, amelyet legjobban szeret. A verseket személyesen fogom románra fordítani.

Tisztelettel híve
E. Isac

2.

Cluj, Str. Saguna 22 (Roumanie)
12. V. 1933.

Uram, nagyon kérem, legyen szíves és küldesse el nekem a kiadóhivatal útján a „Nyugat” tavalyi 11. számát, a Pen Club közleményemmel! Örvendnék, ha választ kapnék arra is, Önök jönnek-e Raguzába a Pen Club congressusára?

Kiváló tisztelettel,
kollégialis szeretettel
Emil Isac

Cluj, Str. Saguna 22
19. Apr. 1936.

Mélyen tisztelt Babits Mihály

Egy kollegiális szívességet kérek és remélem nem haragszik. Szegény Kosztolányi Dezsőről riasztó híreket hallottam. Nem tudom ezeket kontrollálni, de nagyon aggódom a Kosztolányi sorsáért és talán Ön is tudja; milyen jó barátok voltunk és vagyunk szegény Dezsővel. Ha ideje és alkalma van, juttassa el ezt a levelet Kosztolányinak. Nem tudom ezt a pár sort csupán egy olyanra bízni, aki genialitása mellett emberként is rendkívüli és ez Ön... Babits Mihály, nekünk költőknek akármilyen nemzethez tartozunk és akármilyen nyelven írunk nem szabad elfelejtenünk, hogy egy nagy család vagyunk, ahol a bábeli zavar megszűnik és egymást szeretni tudjuk. Minden nemzetnek költőit én most is becsülöm és tisztetem és szeretem és felhasználom az alkalmat, hogy Önt, a költőt, ezúttal is legmélyebb szeretetemről és csodálatomról biztosítsam. Ugye elmegy Kosztolányihoz és beszél vele és megírja nekem azt, amit az Ő sorsáról megírhat...

Mély rokonszenyvel tisztelő híve
Emil Isac

Kosztolányinak küldött levelek

1.

Cluj, Str. Saguna no 22

20. X. 1933

Kedves barátom,

Legyen szíves és küldje el nekem versei újabb kiadását és jelöljün ki egy lefordítandó verset, amelyet Ön legjobban szeret. — Lássa mi nem feledkezünk el a szépről és szeretjük a barátainkat! Nem lehetetlen, hogy jövő hónap közepén megállok Budapesten is 1—2 napra, ahol már oly sok ideje nem voltam. Akkor majd elbeszélgetünk arról ami már a múlté: egy erős hitű idealismusról.

Melegen üdvözli tisztelő barátja
Emil Isac

Monsieur

Kosztolányi Dezső
úrnak

Budapest

I. Tábor u. 12.

2.

Cluj 1. XII. 1933

Kedves Kosztolányi Dezső

Köszönöm a küldött szép verseket, amelyeket igyekezni fogok méltó helyen elhelyezni. Ne vegye rossz néven, ha arra kérem, legyen oly szíves és kérje meg a *Nyugat* szerkesztőjét, hogy küldje el nekem azt a számot, amelyben a Pen Club congressus apropója alkalmából egy verset adtam és ők azt ott közölték. Lenne szíves megmondani egyben, tudomása szerint ki fordította Edgar Allan Poe verseit magyarul? Pásztor Árpád és Babits Mihályról tudok. Nem tudnám megkapni a „Túl életen és halálon” c. kötetet? Január 1-től átveszem egy nagy revue irodalmi vezetését és elhatározott célom, hogy a legújabb irodalmi dolgokat állandóan közöljem. Természetesen *mutualis* kellene legyen a dolog, mert különben az egyoldalú szerelem még se termékenyít. Nem lenne kedve lejönni hozzánk? Oly szívesen látnám!

Melegen üdvözli tisztelő
híve és barátja
Emil Isac

3.

Kedves Kosztolányi
Szívesen látjuk este 8-kor az Operában.
Régi tisztelettel
híve

Emil Isac

11. IV. 1934.

Cluj 19 Ápr. 1936

Str. Saguna 22

Drága Kosztolányi

Örömmel értesültem, hogy jobban érzi magát. Egy sokat szenvedett barátja ír Önnek bátorító szavakat. Higgyen abban, hogy a természet akármilyen mostoha, egy oly ritka értéket, mint Ön, nem fog megtagadni. Hisz az életnek vannak még meglepetései, jók is nemcsak rosszak. Ennek a levélnek az apropos-ját az adja, hogy Önnel álmodtam, és az álom nagyon kedves volt, együtt sétáltunk egy kertben és képzelje, virágot szedtünk. Annyira a hatása alatt állok az álomnak, hogy azon frissiben közlöm Önnel. Talán még valóra válik és együtt fogjuk a virágot szedni, ahogy ezt megérdemeljük. Ha érdeklí — én most egy új verseskötetet bocsátok útnak, sokáig hallgattam, de azt hiszem újra bizonyosságot adok arról, hogy nem tudok csupán írásban szenvedni . . . Nagyon boldog lennék, ha Öntől egy pár sort kapnék, mert bár sok minden másként lett, egy ugyanaz maradt: barátaink iránti igaz és önzetlen szeretetünk. Drága Kosztolányi, gondoljon Ön is reám, ha eszébe jutok és bízzék abban, amiben bízunk kell: a tavasz mindent jóvá tesz . . .

Nem fárasztom hosszasan, sok-sok ölelést küldök és egy k's virágszálat. Ez legyen a mágikus erő, mint a Ganges partján sétáló gyermeknek a bambuszpálcika, aki elefántokat sétáltat . . .

Ölelem és csókolom

Emil Isac

(A levélben lepréselve egy szál gyöngyvirág)